

УДК 159.9

Гродецька М.– ст. гр. БП-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

НАУКОВА СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКОГО ПСИХОЛОГА О. Ф. ЛАЗУРСЬКОГО

Науковий керівник: д.і.н., професор Стоцький Я. В.

Hrodetska M.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

SCIENTIFIC HERITAGE OF UKRAINIAN PSYCHOLOGIST O. F. LAZURSKY

Supervisor: Stotskyi Ya.V.

Ключові слова: психіка, експериментальна психологія, людина.

Key words: psychics, experimental psychology, human.

Олександр Федорович Лазурський народився 12 квітня 1874 року в місті Переяславі Полтавської губернії (нині – Переяслав-Хмельницький Київської області). Згодом переїхав у м. Лубни, де вступив до чоловічої гімназії, яку закінчив з відзнакою. У 1891 році вступив до Петербурзької військово-медичної академії. Там зустрів видатного вченого того часу В. М. Бехтерева, під керівництвом якого в очолюваній ним анатоמו-фізіологічної лабораторії при клініці душевних і нервових хвороб проводив експериментальні роботи з анатомії і фізіології мозку та з психології [1, с.125].

О. Лазурський вважається одним із основоположників експериментальної психології. Працював над проблемою методу в психології, із яких основними вважав спостереження й експеримент. Розробив методику природного експерименту, що сприяла розвитку педагогічної психології.

Прийшов до правильного висновку, що психологія повинна будуватись на результатах об'єктивних досліджень психіки, користуватись методом об'єктивного експерименту і об'єктивного спостереження. Щоб вивчити особистість, О. Лазурський вважав, що потрібно вивчити всі її прояви. Розробив методику природного експерименту, що сприяла розвитку педагогічної психології.

Боровся за відокремлення психології від ідеалістичної філософії, за створення наукової психології. На його думку психологія і в дальшому своєму розвитку повинна спиратись на природничі науки, зокрема фізіологію, а її розвиток, як науки, можливий, тільки в тому разі, коли вона відокремиться від філософії і стане на шлях конкретних досліджень, а головне, коли від міркувань перейде до вивчення фактів, що характеризують психічні процеси і властивості. Він виступав як продовжувач ідей Белінського, Чернишевського, Сеченова, Павлова, Бехтерева [2, с.155].

Разом з тим він не відривав психологію від філософії, допускав зв'язок психології з науковою філософією, яка, за його словами, може «пояснити нам дійсність» [1, с.128]. Виступав проти абстрактної психології, відірваної від фізіології і практики виховання. Він намагався наблизити психологію до життя, зробити її практично корисною наукою, за допомогою якої можна було б вивчати і виховувати людину.

Лазурський зробив серйозний вклад у розробку об'єктивних методів дослідження психіки. Головну увагу він зосередив на створенні методів так званого

«клінічного спостереження» і «природного експерименту». У своїх дослідженнях він широко застосував також лабораторний психологічний експеримент. Він прийшов до правильного висновку, що психологія повинна будуватись на результатах об'єктивних досліджень психіки, користуватись методом об'єктивного експерименту і об'єктивного спостереження. Щоб вивчити особистість треба вивчити всі її прояви. Великого значення Лазурський надавав правильно складеній програмі дослідження особистості. Він перший зробив спробу створити таку програму, і в цьому його велика заслуга перед психологією. Також, зазначав, що методи об'єктивного спостереження і лабораторного експерименту, поряд з позитивними сторонами, мають і недоліки [2, с. 164]

У психологічній системі Лазурського проблема психології особистості посідає центральне місце. Особистість він розумів як злитну єдність психічних процесів і властивостей людини. Індивідуальність особистості залежить не тільки від природних її особливостей, а й від виховання і соціального середовища. Особливо виразно ці думки викладені в останній праці «Личность и воспитание» (1916 р.). Лазурського цікавило питання про співвідношення обдарованості і умов соціального середовища в психічному розвитку особистості [3, с. 11].

Проте, висловив цілий ряд суперечливих думок, наприклад, особистість перебуває на тому рівні обдарованості, який вона має від природи. Вчений не розумів того, що обдарованість людини не є чимось незмінним, що вона розвивається в процесі діяльності. А ще про вроджене і набуте в психічному житті людини. Штучно поділяв психіку на дві частини: вроджену (ендопсихіку) і набуту (екзопсихіку). А такий поділ має механістичний і водночас ідеалістичний характер [3, с. 17].

Водночас цікавими є погляди вченого на темперамент особистості, де можна прослідкувати загальну думку про потребу поєднання психології з фізіологією. Усі без винятку душевні якості й нахили, писав він, повинні мати свою основу в особливостях головного мозку і в цьому розумінні властивості темпераменту не є жодним винятком.

Лазурський також багато працював і над проблемою характеру особистості. Замість конструювання абстрактних характерологічних схем, Лазурський пропонував вивчати конкретні реальні характеристики людей у зв'язку із суспільними умовами їх життя [1, с. 132]. Великий інтерес мають погляди Лазурського на окремі види психічних процесів. Програми дослідження особистості, які склав Лазурський, його вимоги до побудови психологічних характеристик, його ідеї «природного експерименту» і «клінічного спостереження» з успіхом застосовуються в психології й педагогіці. Праці Лазурського з питань психології особистості, її обдарованості і характеру містять багато позитивного матеріалу, який і тепер має велику цінність для психологічної науки.

Література:

1. Нариси з історії вітчизняної психології XIX ст. Психологічна спадщина О. Ф. Лазурського. – К.: Рад. школа, 1955. – Ч. II. – 260 с.
2. А. Ф. Лазурский. Очерк науки о характерах / Лазурский А. Ф. – Спб., 1995. – изд. II. – 271 с.
3. А. Ф. Лазурский. Классификация личностей / Лазурский А. Ф. – Пг.: Госсиздат, 1922. – 491 с.